

hagyományos kisvárosi létet. Négyezer 14-18 év közötti diákot kérdeztek meg. Az eredmények szerint 25%-uk hetente többször jár a plázába, és sok időt tölt ott. A terek differenciálódtak például a lányok által kedvelt (butikok, könyvesboltok, gyorséttermek, mozi) és a fiúk által kedvelt helyekre (játéktér, bowling-pálya). Kirajzolódott, hogy ez a hely beépül a város életébe, például oly módon, hogy a fiatalok „bandázása” a nyitott városi terekről (parkok, ligetek, stb.) áttevődik a klimatizált plázákba.

A vizsgálatok egyöntetűen alátámasztják azt a feltevést, miszerint ezek a helyek kiemelkedő fontosságot töltenek be manapság a serdülők társas világában. A tanulmány kiterjed arra a kérdésre is, hogy vajon miért is olyan vonzó a plázakultúra a fiatalok számára – a bemutatott vizsgálatok elsősorban a társas együttlétek szempontjából igyekeznek feltárni a hatásmechanizmusokat: kiterjednek a viselkedésbeli különbségekre, az érzelmek kifejezésére, a párbeszédre és a vásárlási szokásoknak a megfigyelésére is, továbbá ezen eredmények összevetésére a felnőtt népességben szerzett tapasztalatokkal. Az elemzések kísérletet tesznek annak a kérdésnek a tisztázására is, hogy a bevásárlóközpontok gyakori látogatása miként épül be a fiatalok mindennapjaiba, társas kapcsolataiba, szokásaiba, valamint azt a kérdést is vizsgálják, hogy miért is váltak a bevásárlóközpontok olyan fontos találkahelyé a fiatalok számára.

A plázakutatások eredményei alapján elmondható, hogy a tinédzsereknek a bevásárlóközpontokkal való kapcsolata és a hozzájuk kapcsolódó érzéseik rendkívül ambivalensek. Egyfelől pozitívak, hiszen ezek a központok viszonylag biztonságos környezetnek tekinthetők, egészen más világot képviselnek, szemben a kinti világ gyakran visszataszító, durva valóságával. Ugyanakkor ellenséges érzelmek is jelentkeznek az árucikkek

fogyasztásával, vásárlásával kapcsolatos elvárások miatt (amely szinte mindenre rátelepszik ott), illetve a többi plázalátogató – főként a serdülőkkel szemben tanúsított – viselkedése miatt. Így a bevásárlóközpontok nem tekinthetők a fiatalok számára problémamentes helynek. A tanulmányban ismertetett kutatási eredmények szerint minél gyakrabban jár egy fiatal ezekre a helyszínekre, annál valószínűbb, hogy depressziós tünetekről is beszámol, és szembetűnő, hogy a napi plázázók jellemezhetőek a legalacsonyabb önértékeléssel. A szenvedélymagatartásokat tekintve szintén magasabb értéket kaptak a kutatók a plázákat gyakrabban látogatók körében. Ily módon míg a teljes közép-

iskolák populáció kevesebb mint ötöde (19,1%) használt már illegális drogot (és/vagy szerves oldószert) életében, addig a hetente oda járók negyede (24,4%), a heti többször látogatók 28%-a, a (majdnem) mindennapi látogatóknak pedig harmada (33%) használt már valamilyen drogot életében.

Az egyes helyek deviancia-növelő, bűnelkövetésre „csábító” hatását felismerve az Országgyűlés 2000 decemberében fogadta el a Nemzeti Stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására című határozatot, amelynek fontos és jellemző eleme, hogy a prevenció szempontjából a beavatkozások középpontjában a prevenció szintereket, köztük a szabadidő eltöltésének helyszíneit is említi. A nemzetközileg is elfogadott (pl.: WHO) prevenció megközelítések közül az integrált megközelítés – amely a szakirodalom szerint a leghatékonyabb – a környezeti, társas hatásokat és a személyiségfejlődésben szerepet játszó tényezőket veszi figyelembe a fiatalkori devianciák (droghasználat, bűnözés, stb.) kialakulásában, ennél fogva a megelőzésben is ezek befolyásolására, fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. Kiemelkedő szerepet tulajdonít a kortárs- és a médiahatásoknak, illetve az ezeknek való ellenállásnak. Ezt egészíti ki a személyiségfejlődéshez szükséges készségfejlesztéssel: döntéshozással, problémamegoldással, kommunikációs készségekkel, önértékelés-növeléssel, stresszkezeléssel, érdekérvényesítő készségek fejlesztésével. Mindebbe beilleszthető háttérként az épített környezet, a pszichológiai jelentős helyek rövid és hosszú távú hatása – és egy ilyen összetett prevenció megközelítés már átfedést mutat a gyermekvédelem komplex modelljével.

Gyurkó Szilvia